

Дэлгүүр: ажамидарха арга бэдэрхэ

«Унахаа мэдээ наа, урид тэндэнг...»

ГЭДЭРГЭЭ ЭРЬЕХЭ ХАРГЫ УГЫ

тоосгодо болоо.

Ажалай харилсаанай гуримы хубилгана...

Унгарын 1991 — 1992 онуудта хүдөөгэй хамтын, гурнай ажыхуудыг хубилга...

Эгээл тэрээн дээрэнэ 1991 ондо манай Чисаанг сөхө...

Угь, угь наа, эдэ малаа абатгы саашан...

Сэжынь хэлэхэдэ, тарашадай ажыхууд боложо, газар, адууна мал, техникэ гэхэ мэтэе өөһдөн болго...

Мунэе манай эблэдэ тарашадай 26 ажыху ороно. Анхандаа тракторно-таран ажалай бригада болон ЛМО байн хойр томохон бригада...

дай ажыхуудай эблэ болгоно хубилгана...

Тэгшье, үнэндэе, замнай хүндээн даа, юу хэлэхэб. Мунэе мяханай, хүнай, нооной сани дашы наа ахир бага ха юм...

Тухидэнь промшыллена продукция, магазинна абтадаг эдэе хоолой зүйлүүдэй, юрэдэе бүхэ бусад юм...

Тарашадай ажыхууд, зоной хубин ажыхуудыг эмгэгт адууна малаа барина...

Тэйд хайшан гэжэб, гэдэргэе үнөөхи социализ ёһо гуримдаа бусахаа болдогди. Бүхэ юмнэй хуу өөрөө бин боложо байха...

Л. САНЖИМИТЪПОВ, Хэжэнтэй аймагтай тарашадай ажыхуудай эблэгч, эблэгч гүйсэдэхэ директор.

ХҮНДЭТЭ НҮХЭДУУД!

Манай хоини — гурэн турын хоини мун, тиймэһээ гүрэнэй жасана мүнөөр хангагдаа зэргэтэй гэжэ Бүрэд Республиканы Президентин Зарлигар баталдагдан юм...

Зураглал

ДЭМБЭРЭЛТЭЙ ХУБИ ЗАЯАН

Булгандаманай багшамни, түрүүшын багшамни, эгээл ондо жэлдэ шаан багшамни гэжэ ханажа, дурдажа абаха хүн заагагүй байхал даа...

ректорээр томилогдоо нэн, Тинхэ үеын хургуулиин бай. далай ямар байһанинь мэдэжэе ааб даа. Алар дүрбэн жэлдэ хургуулиин шэ...

ХҮДӨӨГЭН

ВАРИЛАНУУД

ОРОЛДОЛГОНЬ БАЙШААЛТАЙ

(Телефонгоо абтаба). Хуульгай хоёр-гурван жэлэй хугацаа соо мүнэе зөөрин дугаардаг болохон ушарнаа...

Унгарын 1991 оной туршада аймагтай нотаг бүхэндэ шахуу багшан объектүүд бодхогдоно байна. Тусхайтан хэлэхэдэ, тарашадай ажыхуудай Харбиангуудай эблэлтөн түб хууринда даа бие тамираа хорилтын спортнива комплексн байшан баригдажа, ашагдалагда тусаагдаба...

ДРСУ-гай болон акционернэ «Бурводстрой» нэгдэлэй нүүдэл — оньхожоруулагдамал колониин коллективуудай хүсөөр унгарын жэлдэ бүхыдөө нэгэ квартиратай 12, хоёр квартиратай 2 гэр бодхогдожо тусаагдаа. Эдэ гэрнүүдэе Моондын тамуужанай, заабарилга-барилгын долоодохи управлениин, национальна паркын, Аршан курортин, гэр байрын ба коммунальна ажыхын туслоогшад толложо оронхой.

1991 оной хугасаа соо үмсөөрөө гэр бариха ажал үргөөнөөр абуудлагдаба, Тодорхойлол, жэлэй туршада бүхыдөө 3192 дүрбэлжэн метр талмайтай 57 гэр баригдажа бодхогдоо юм. Моондо нууриной хургуулин байшангай унаха тулгудаа хурхондэн, Ахын геологийн экспедициин хүтөлбөрилэгшэд энэ ушаран бэрхшээлтэй байдалыг зүбөөр ойгожо, хуралсалхай хэсхээл нүүдэе талгалдуулахгүй боирилготойгоор лаборатори байн байшангаа үхибүүдэй хандуулоог хурахины талхалаа угһон байна. Эндэ хургуулиин байшан барюулха ха талар нёдондо жэлэй эсэе багаар Россин Финансын министрствонээ сэхэ заагдаган 139 миллион хуучэриг мүнгэн зөөри номологдоо.

Л. ПАРАГАНОВ, «Саян» газетин редакциян корр.

Мунөөнэй хүндээн сагта гурэн эхэ оройнмай нотаг нутаг бүхэндэ амарханшье ажабайдалтай бага, ехшье ажыхуунд олон бин ёһотой. Тэдэнэй зариманинь олон жэлүүдтэ үри зээлиһээ мултарахалшье болһон, эхэл доргожо, тулижа байна. Ажыхуунд болоно. Гэхэтэй хамта, нимэ хэсүү һүйдхэлтэ хандаралтын халхи шуурганай — реформо гэдэгтэй долгондо хиндэжэ цэрүүлгэнгүйгөөр, анханайл зан...

САЛИНГАА САГААН ТАЛХААР АБАНА

гаараа ажабайдалаа зохёожо, ажамидарха арга шадалаа бэдэрдэг, өөрингөө хүсэ шадалаа найдадаг, ажал хүдэлмээр зүбөөр өмхидхэжэ, олоо оршо абадаг ажыхуунд тэдэнэй дунда баһал бин байха. Жэшээлэхэдэ, манай Баргажанай аймагтай Хилганын колхоз Россин гурэн дотор болон реформонуудай эхилһэн сагһаа хошино эридээр манай хандарангүйгөөр, хамтынга шэглэһье алдангүйгөөр ажаллаа бүтээһэн зандаа худалһа. Мунөөһе болотор Хилганын колхоз гэгдэн анханайлгаа наршье алдаагүй байһаар. Ингэжэ «эзэриг» дэлүүрэй ээбүүн сагта зүб саана алдангүй, зүдэрэн таһарангүй байһанинь яһала һайшаамаар ааб даа.

Унгарын нохой жэлэй эсэе багаар энэ колхоз түхэрэн жэл соо бүтээһэн ажал хэрэгтэйгээ дунгуудыг сөгсолбо. Тинхээд эдэ дунгуудын эгэл найдал тургуулмаар байгаа гэжэ онсолон тэмдэглэхээр. Ингэжэ олоной хэрэгтэ хабаадсалхан хүн бүхэндэ хубитала хэр зэргээр оруулһан хэмжээгээрнэ ажалын салын хүдленинь түлэгдэбэ бишуу. Эндэ шухалһан гэхэдэ, жэлэй дунгуу...

Ургас хуралтын хүнэрхэн үдэрүүдэ араданмай үлээбэ. Харюусалгатай энэ ханада хабаадуулагданһан орооной болон бусад комбайнууд арилгагдажа, сөбөрлөдөжэ, үбэлэй хадагалаанда табигдажа. Сэбэрлэгдэн урзонэй ороон амбаарта оруулагданхай. Ажалын мастерской соо эдэ үдэрүүдтэ хабартай тарилтын болон хүрхэ элдүүрилтын техникэ, машинаадуудыг заабарилха халуун хаха түлэг дундаа. Дээрэ дурдсагдаһан эдэ бүхэ асуудалуудуудар ноирхон, манай шатаанабэ корреспондент Виктор Борисов Бэшүүрэй аймагтай хамтын «Победа» ажыхын ахамад агроном С. Г. Сивиньдэ хэдэн асуудалуудыг табиһан байна. Эдэнэрэй хөөрлөөн доро толлодогбо.

Унгарын жэлэй ургас хуралга сагай уларилай талаар балай хүнэр байгаагүй. Минин түрүүшын асуудал. Сергей Георгиевич ямар үрэ дунгууд туйлагдаба? — Жэл үнгэрөө, Ургас хуралтын дунгууд соголодог байна. Манай ажыхын тарашад бүхыдөө 42 мянган центнер орооно суглуулжа абаа. Урдад жэлэйхитэй асуудалда, бидэ нёдондо 10 мянган центнер ба га ургас хуралдаа.

Ургас хуралдаа соо шалгарга гаранан түрүүчүүдэ хэлэжэ үгыт?

дээр үри зээлидэ эхээр дардангүйгөөр, яһала «абал-газайханууд» гаранандаа, хүнүүд урма байртайнууд байгаа бэлэй. Колхозой тарга талха, үблэ ноого уруудлаа, мун МТМ болон гараж соошье хүдэлдэг, мал ажалдаа ходо һалдиржа ябадаг хүнүүд — булгадаа бага бэшэ «эсэ-тохойн» ошонон жэлээ үдэжэбэ. Хилганын колхоз бүхэ халбаринуудаа хуушан ту...

Энэ ажыху мунөө жэлэй тарга тарилгада хэрэгтэйгээ үрэй хуртээр яһала хүд дунгуудар бэлдэхэе анханаилга. Тинхээд орооно таргаар хүн зонийгоо салын колхозын түлээр арга шадалтай болоно байна. Эгээл түрүүлэн тарга уруулха ха хуряаха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадсалхан механикаторнуудаа урмашуулжа, бүтээһэн ажалын зэргээр хүн бүхэндэ 1,5—2 тонно хуряагтар орооно хубарилжа үгөө. Ургасдаа эрхимээр ажаллана механикаторнуудта, тэрэ тоодо тарга тарилгана эхилдэг, ургас хуряалтын дүрэтэр хайнаар худалһэн механикаторнууд Далай Багров, Эрлин Базаров, Владимир Баторов гэгдэл тус тусдаа 6—7 тонно орооно абаа. Энэнь, яһала һайн гэжэ ааб даа.

Колхозой правлене натурална түлээрнөө гадна зондо һара бүхэндэ 1 мөшгээ сагаан талха, 2 мөшгээ холимон гурил хубарилжа үгдэг юм байна. Энэжэй харжуугаар колхоз Улаан-Удын гуртай гардаг комбинаттай сэхэ хэлээс баталжа, орооно һайн сортын талхаар андаллажа, хүн зондоо хубарилжа аргатай болонхой. Инаа хэмжээтэ абуултын ашаар амалшадайгаа Нара бурин салыншье сагаан талхаар түлээ шадалтай болонхой байна. Сагаан талханай үнэ сэн амаршье сагта алтан мэтэ андалданшье гаргагдахаар, мүнүгнэше болгодогхоор аргатай юм ааб даа.

Имэ болохоороо Хилганын колхоз үнгэрэгшэ жэлдэ уруулһан талха таргана яһала олоо оршо оруулжа шадба. Ажахы бүхыдөө...

Хуралтын агрегатууд сооһоо комбайн Владимир Алексеевич Смолин, штурвалчик Владимир Плюсиний сүг нэгдэхэи һуури эзлэһэн. Тэдэнэр зургаа мянган центнер орооно сөгхөжэ абаһан байна юм. Ахад дүү Викторын Павел Викторович Архиповууд Голландейн Бывок Дмитрий Викторович Смолин хурас 4000 гаран центнер хурас хуралдаа. Комбайнууднаа орооно шэрлэгдэ хабадаа, һан автомашинуудай жо, хондой Николай Плюсин, Николай Протасов, Вален...

Ургас хуряаха кампани дүрээ гэжэ ааб даа. Нитын адууна мал гэжээдээр хэр хангагданан байнаб? — Минин ханахада, энэ жэлэй үбэлжэгдэ мад тэжээлээр яһала хурхон хангагданхай. Луговолууд, механикаторнуудай хүсөөр 3700 центнер үбэн нөөсөлгөлэһэн байна. Тэрэнһээ гадна 20 мянган центнер голоомон, 3800 тонно силос, 15 мянган центнер талха тарганай зүйл бэлдэхэдэжэ, һан автомашинуудай үгөө, Усдоно малай толгой бүхэн...

Манай хөөрлөөн

400 центнер зельно худалдахада, центнернэй 30 мянган түхэригөөр, 1000 центнер голоомоо, центнернэй 20 мянган түхэригөөр хажуу тээшнэ худалдажа, 30 гаран миллион түхэриг мүнэ өһөн дунгыгөө жасда оруулһан байна юм. Ингэжэ үнгэрэгшэ жэлдэ тарганай ургас колхозой экономикадо яһала эхэ һайн нүлөө үзүүлэб. Колхозой хүтэлбэрилшээ саалдаашье таргана ажалла улам хүржөөхөөр «орилго урда» табихай, толорхой ажал мунөө абуулжа эхилэнхэй. Талха таргатай байхал, ажаллашье бариха, хүн зоношье хангаха арга олохо ха юм. Гадна суглуулһан орооһоо байлуулжа, олоо оруулжа шадхаа гэжэһэнэй байл нэгэ зүйл гэжэе. Харин колхозой хүтэлбэрилшээ энэ талаар яһала дүй дүршэлтэй боложо байһан хэбэртай.

Тинхээд үшөө шэнэ жэлэй урда мал ажалай продукци — һу, мяха, нооно түхэрэн нил соо гуриндэ тусхайлан яһала түлөө энэ ажыху 4 миллион гаран түхэригэй урхын ламжын мүнэ зөөри абажа, ажалшаднаа хубарилжа, салын хүлһиһе түлээб. Ингэжэ Хилганын колхозой һайн байдалтайгаар уртаба жэлдэ хүтэлбэрилшээ саалдаашье таргана ажалла улам хүржөөхөөр «орилго урда» табихай, толорхой ажал мунөө абуулжа эхилэнхэй. Талха таргатай байхал, ажаллашье бариха, хүн зоношье хангаха арга олохо ха юм. Гадна суглуулһан орооһоо байлуулжа, олоо оруулжа шадхаа гэжэһэнэй байл нэгэ зүйл гэжэе. Харин колхозой хүтэлбэрилшээ энэ талаар яһала дүй дүршэлтэй боложо байһан хэбэртай.

Ингэжэ ажалла алдангүйгөөр арга шадала бэдэржэ, хүлээ хүсээе гамангүйгөөр хүдэлхэдэ, хүнэр хүндэ сарташье өөрингөө хүсөөр ажамидарха арга олохоол байна гэжэ ханагдаа.

Д-Н. ХОБРАКОВ, манай корр.

Манай хөөрлөөн

ТАРИЛГАДА БЭЛЭДХЭЛ ТОРЬДИНГОЙ

Тарилгада бэлдэхэл торьдингой тэрэ гэгдэн тоо, баримта хэлэхэ аргагүйб. Үбэлжэгдэ хүрэхэл гэгэ ханаба.

Сергей Георгиевич, колхознигуудта ямар тоосгоогоор ороон хубарилгагдаа үгөө? — Правленин заседани дээрэ шиндэхээр абагдаха, ажал хэжэ шадхаа хүн бүхэндэ 15 центнер ороон 50 процент хүнгэллэтэйгээр үгтэжэ болохон юм. Тэрэнһээ гадна түхэрэн жэл соо амаралгүйгөөр худалһэн урдад нэмжэ, 6 центнер түлөөлгөһөөр ороон үгтэһэн байна. Нейсенериүүдэ муртагүйбди. Эдэнэртэ тус тусдаа 7 центнер ороон 50 процент хүнгэллэтэйгээр хубарилгагдаа үгтөө.

Танай ажыхда энэ жэлэй ургасда ямар бэлдэхэл абуулагдажа байнаб? — Манай ажабайдалаа ямаршье бэрхшээлүүдэй тохобдоошье, байца олоо амаршье сагай болошье һаань, тарилгаа заагагүй үнгэрэхэ ёһотойбди. Тинма, һэ энэ шухала ханадаа эрхтэйлээ бэлдэхэ гэжэ манай мунөөдэрэй гол зорилго болоно. Бидэ МТМ соого тракторнуудаа оруулдаг, заабарилжа байнабди. Нёдондо жэлэй декабрь һара соо ДТ-75 түхэлэй шэнэ...

Уншаа, дуулаа нэн г

Уншаа, дуулаа нэн г. Ямар буюу зэбсэгтэйб? Чечнягай Зэбсэгтэ Хүсэнууд ямар буюу зэбсэгтэйб гэгдэн асуудалда харюусахан болон шонги. Газар дайда дээрэн байрларга байһан урданай Совет Арминн буюу зэбсэг болоод техникэ тэдэнэрэй гарта ороо юм аабза. Автомат, винтовко, талшуур буюу болон бусад нимэ зэбсэг тухай хэлэхэ болоо һаа, Чечняда олон бин. Тондэ байһан буунууднаа гадна СНГ-дэй бусад республикааниһуднаа худалдагдажа абтаа гээд тоологдоно. Онсолдожо, тансал Украинан газар дээрэ зэбсэг 40 мянга гаран буюу зэбсэг Азербайжан, Армени болон Чечня руу худалдагдаа ха юм.

Хуяглал техникэ тухай мөхөхэд, чечен сэрэгтэ Т-72, Т-62 түхэлэй 40 гаран танк бин юм гэсэнэ. Зүгөөр Т-62 түхэлэй танкунуудын һомо, сярлэгү гэгдэн мэдээл бин. Гадна энэ танкунуудай зариманинь эбдэржэ, заабарилга хэрэгтэй. БМП болон БТР-нүүдэй талаар баһал нимэ байдал үзэгдэнэ. Эдэн 60 гаран гээд поологдоно. 1100 гү, али 250-лад артиллерийскэ элдэб системэ нүүд, миномедууд, га. Тэрэ тоодо өдэ артиллерийскэ эрхтэй, «Град» түр пилва 6 системэ үгдэнэ.

Дюхар Дудая сэрэгтэ дайшала дууд үгы. Чечнягай байһан урданай Совет Арминн буюу зэбсэг болоод техникэ тэдэнэрэй гарта ороо юм аабза. Автомат, винтовко, талшуур буюу болон бусад нимэ зэбсэг тухай хэлэхэ болоо һаа, Чечняда олон бин. Тондэ байһан буунууднаа гадна СНГ-дэй бусад республикааниһуднаа худалдагдажа абтаа гээд тоологдоно. Онсолдожо, тансал Украинан газар дээрэ зэбсэг 40 мянга гаран буюу зэбсэг Азербайжан, Армени болон Чечня руу худалдагдаа ха юм.

Гэсэр—Түб Азийн эрдэни зэндэмни

ТҮРЭЭН ДАЙДАДАНЬ

ДЕКАБРЬ нарада хүүгэдэй байшан соо Улаан-Удэ хотын буряад хургуули-гимназийн багшанар, туралхид, үхибүүд, уригданан айлшад олооро сугларба.

Хүн бүхэнэй шарай баяртайнууд...

Юун болонон байгаа?

Буряадайн хэсэг—Буурал далай Байгаалин бэлэг Байдал далай, Гүн далай, Гүн далай.

Буурал арад зон хааншье ябаа нэв, Байгал далайга магтахад!

гэхэ мэтэ нааданууды эхин классай багшанар үхибүүдтээ сугтаа, багшанарай практика гаража байхан БГПИ-гү 5-даху курсын окута-нуудтай бутладаа эблэжэ, тааруугаар наадажа харуулаа.

Һайндэртэ хабааданан багшанарта Л. Ф. Хамаганова, Д. Д. Дарибагаров, М. И. Измайлова, Б. М. Хашитова, энэ ехэ амалье ударидаан, хүржэм тааруулан Д. Н. Цымытговада харуун баяры хүргэе.

«Гэсэрэй түрэн нотог» гэлэн гаршад доро энэ гимназийн үхибүүд багшанарта сугтаа зугаатай, гоё хайхан наада-концерт эмхидхэжэ, айлашайнга урда харуулаха байгаа.

Олондо мэдэжэ бөлөхөн хүүгэдэй «Булжамуур» ансамблин бүлэг басгад «Байгалай сэгсэг» гэжэ хатары уян нугархайгаар харуужа, бүгдые баярлуулба.

Гэсэрэй түрэн нотог ёно заншалнуудаар баян даал Уян урда сагта, элинсэг хулнисагайга эхилэн, мүнөө дээрээ мартагдажа байхан урайнгаа хургаллай абаар сооноо ёно заншалы нэргээжэ, хүржэмэй байха манай үялга гэжэ энэл хургуули-гимназийн хуралдай ба хүмүүжүүлэн талаар хүтэлээрлэгшэд Гомбоева Светлана Булатова Цымытгова Дарима Номбоёна хоёр нэгэн дуугаар намда хэлэв нэгэн.

Арад зомин, албатан зомин, харатгы даа, шагнагты даа.

Гэгээн шара модон Гөшүүн бүрнөө залсаатай, Гэсэрэй юэн халаа Галаа бүридэ дайтай. Халтар халуунай харыс Харбан барихада яалай. Халлигуудай удхыс Халбан барихада яалай. А-э-э-э...

Тимээл даал Мүн ингээд, юрын буряад айлаа хүбүгүн үри бэе түрээжэ, алтан дэлхэйдэ мундэлжэ, «Тоонтой тайлга», «Улгыдэ орулдаа» гэжэ энэ абаарайнгаа хатын сагта хэжэ, сахижа байхан ёно заншал харуулагдаа.

Энэ хатуу, сэмүүн сагта үри хүүгэдтэ тулалхангай таанарта буян хэсэг боложо таарна.

Ута наһа наһалжа, Удана жаргал элдэхэтэй болгогой!

Наран мэтэ мандай Наабшан мэтэ халбаран, Хуухатнай болгогой!

Гэсэр бөлжэ нааданан 7-доху «В» классай хургалша Шабеев Волода гүшан гурбан баатарнуудтаа таяан дээрэ буужа, сугларан айлашалаа халуун аман мэндийн үгүнүүдээр урэн хэлэхэдээ, ингэж хандаба:

Сэбжэд абгайн гар хүнгэн, Улгыдэ үхибүү оруулахынгаа урда тээ сугларан хүүгэдтэ тойруулаад хурана:

Һайндэр дүүрэнэ, хүүгэд түрэлхидтээ багтайнууд, гэр тээшэе Бабушинэй гудамжин буудал тээшэ яараа нэн.

7-доху «В» классай Алеша Гармаев Аюша Болдонов хоёрһоо бн асууба:

— Зүжэг наадагтай концерт гоё гэр? Тэдэнэр хоюулаа зэргэ харууна:

— Гимназида хурахада, хүндшье, хонирхолтойшье, нимэ һайндэрүүдэ ушоо ходо боложо байһай...

Баруун баруун табин табин тэргээрнэ Табилгатай буян байба. Табан номто бурханда Залатай буян байба. Атага ехэ дайсады Дараха, хүнөөхөө буугааб.

Имэ хайхан урдаанай ёно заншалы нэргээжэ, үхибүүдтэ, ургажа ябахан «улаан бургаада» хүмүүжүүлэн талаар нилээд эхэ хубита оруулагдаа гэжэ.

Энэ талаар гимназийн буряад хэлэнэй багшанар Л. Ц. Дамбаевай, Л. Д. Базаровай орлолдоо эхэ байна гэжэ хэлэхэдэ болоно.

Гургуули-гимназийн биологийн багша Л. М. Гомбоева шадар бүрхээр «Нютагай баялгууд» гэжэ нэрэтай викторинаар 2 командын хоорондо мурсые эмхидхэбэ. 11-дэху класс хуралдай үхибүүд хабалдасаа, Забартань үнгэтэ слайданауды Л. В. Соколова хонирхолтой гоёор харуулаа. Хүндэтэ юренин гэгшүүд — ВНОУ-ий ахалгаша эрдэмтэ худалдарилогшэ «Байгаалин үзэглэ» гэлэн номой автор А. Б. Генинова, Байгаалин музейн эрдэмтэ шэнжэлэгшэн танагай хүтэлээрлэгшэ В. Д. Даниникова гэгшэд үхибүүдэй эрдэмтэ мэсэе шалгажа 1-2-доху «Һууриууды олобо.

Албата буряад зоноо Аршадха, абархаа буугааб. Уршан, үнсэг дайдам Улган сэгсэгээр.

Уужам, ууган дайдам Улаган шоридор.

Алтан миний орлодо Амаран жаргатмай Мунган энэ ордоло Мэхэйрэн биднине харатгы!

Энэ талар гимназийн буряад хэлэнэй багшанар Л. Ц. Дамбаевай, Л. Д. Базаровай орлолдоо эхэ байна гэжэ хэлэхэдэ болоно.

Манай хургуули хадаа гимназия гэжэ нэрлэгдээрэ, О. А. Вильдшкын гэжэ директорэй бэрхэ ударидаа доро хоёрдоху жэлээ хүдэлжэ байһай.

Бэлгэдэгшэй зорилгонууд, һаналууд дүүрэн.

Эрдэмэй эхэ далайн, Эсег еха ажал Дундаршугэй, дүүрэншүгэй...

Урайхани урайнда Урайн сагай мэндэдэ, Түрүүхэни түрүүндэ, Түрүүн сагай мэндэдэ, Ундэр дуулин тэнгэрэйн Ундэр татан байхада, Ундэн үнсэг дайдын Шорон тоолон байхада, Нангын үсэг халбаржа, Нангын сагай дэлгэрэе, Байгаа гэлэн юмэл!

Буряад ардад хубсалан, шэмэглэл ба зүүхэл тухай тобшо тодыгээр Буряадай түрэнэй багшанар институтай багша Ж. Д. Доржиева хөөрөжэ үгэбэ.

Амжалтануудай урдамнай гэжэ сэдхэнэ, энэ бэлгэтээ дүүрэгэбэ.

Н. АРТУГАЕВА, 29-дэху хургуули-гимназийн буряад хэлэнэй багша.

Урхайн урайнда Урайн сагай мэндэдэ, Түрүүхэни түрүүндэ, Түрүүн сагай мэндэдэ, Ундэр дуулин тэнгэрэйн Ундэр татан байхада, Ундэн үнсэг дайдын Шорон тоолон байхада, Нангын үсэг халбаржа, Нангын сагай дэлгэрэе, Байгаа гэлэн юмэл!

Урхайн урайнда Урайн сагай мэндэдэ, Түрүүхэни түрүүндэ, Түрүүн сагай мэндэдэ, Ундэр дуулин тэнгэрэйн Ундэр татан байхада, Ундэн үнсэг дайдын Шорон тоолон байхада, Нангын үсэг халбаржа, Нангын сагай дэлгэрэе, Байгаа гэлэн юмэл!

Амжалтануудай урдамнай гэжэ сэдхэнэ, энэ бэлгэтээ дүүрэгэбэ.

Н. АРТУГАЕВА, 29-дэху хургуули-гимназийн буряад хэлэнэй багша.

Урхайн урайнда Урайн сагай мэндэдэ, Түрүүхэни түрүүндэ, Түрүүн сагай мэндэдэ, Ундэр дуулин тэнгэрэйн Ундэр татан байхада, Ундэн үнсэг дайдын Шорон тоолон байхада, Нангын үсэг халбаржа, Нангын сагай дэлгэрэе, Байгаа гэлэн юмэл!

Урхайн урайнда Урайн сагай мэндэдэ, Түрүүхэни түрүүндэ, Түрүүн сагай мэндэдэ, Ундэр дуулин тэнгэрэйн Ундэр татан байхада, Ундэн үнсэг дайдын Шорон тоолон байхада, Нангын үсэг халбаржа, Нангын сагай дэлгэрэе, Байгаа гэлэн юмэл!

Амжалтануудай урдамнай гэжэ сэдхэнэ, энэ бэлгэтээ дүүрэгэбэ.

Н. АРТУГАЕВА, 29-дэху хургуули-гимназийн буряад хэлэнэй багша.

Урхайн урайнда Урайн сагай мэндэдэ, Түрүүхэни түрүүндэ, Түрүүн сагай мэндэдэ, Ундэр дуулин тэнгэрэйн Ундэр татан байхада, Ундэн үнсэг дайдын Шорон тоолон байхада, Нангын үсэг халбаржа, Нангын сагай дэлгэрэе, Байгаа гэлэн юмэл!

Урхайн урайнда Урайн сагай мэндэдэ, Түрүүхэни түрүүндэ, Түрүүн сагай мэндэдэ, Ундэр дуулин тэнгэрэйн Ундэр татан байхада, Ундэн үнсэг дайдын Шорон тоолон байхада, Нангын үсэг халбаржа, Нангын сагай дэлгэрэе, Байгаа гэлэн юмэл!

Амжалтануудай урдамнай гэжэ сэдхэнэ, энэ бэлгэтээ дүүрэгэбэ.

Н. АРТУГАЕВА, 29-дэху хургуули-гимназийн буряад хэлэнэй багша.

Урхайн урайнда Урайн сагай мэндэдэ, Түрүүхэни түрүүндэ, Түрүүн сагай мэндэдэ, Ундэр дуулин тэнгэрэйн Ундэр татан байхада, Ундэн үнсэг дайдын Шорон тоолон байхада, Нангын үсэг халбаржа, Нангын сагай дэлгэрэе, Байгаа гэлэн юмэл!

Урхайн урайнда Урайн сагай мэндэдэ, Түрүүхэни түрүүндэ, Түрүүн сагай мэндэдэ, Ундэр дуулин тэнгэрэйн Ундэр татан байхада, Ундэн үнсэг дайдын Шорон тоолон байхада, Нангын үсэг халбаржа, Нангын сагай дэлгэрэе, Байгаа гэлэн юмэл!

Амжалтануудай урдамнай гэжэ сэдхэнэ, энэ бэлгэтээ дүүрэгэбэ.

Н. АРТУГАЕВА, 29-дэху хургуули-гимназийн буряад хэлэнэй багша.

Урхайн урайнда Урайн сагай мэндэдэ, Түрүүхэни түрүүндэ, Түрүүн сагай мэндэдэ, Ундэр дуулин тэнгэрэйн Ундэр татан байхада, Ундэн үнсэг дайдын Шорон тоолон байхада, Нангын үсэг халбаржа, Нангын сагай дэлгэрэе, Байгаа гэлэн юмэл!

Урхайн урайнда Урайн сагай мэндэдэ, Түрүүхэни түрүүндэ, Түрүүн сагай мэндэдэ, Ундэр дуулин тэнгэрэйн Ундэр татан байхада, Ундэн үнсэг дайдын Шорон тоолон байхада, Нангын үсэг халбаржа, Нангын сагай дэлгэрэе, Байгаа гэлэн юмэл!

Амжалтануудай урдамнай гэжэ сэдхэнэ, энэ бэлгэтээ дүүрэгэбэ.

Н. АРТУГАЕВА, 29-дэху хургуули-гимназийн буряад хэлэнэй багша.

Урхайн урайнда Урайн сагай мэндэдэ, Түрүүхэни түрүүндэ, Түрүүн сагай мэндэдэ, Ундэр дуулин тэнгэрэйн Ундэр татан байхада, Ундэн үнсэг дайдын Шорон тоолон байхада, Нангын үсэг халбаржа, Нангын сагай дэлгэрэе, Байгаа гэлэн юмэл!

Урхайн урайнда Урайн сагай мэндэдэ, Түрүүхэни түрүүндэ, Түрүүн сагай мэндэдэ, Ундэр дуулин тэнгэрэйн Ундэр татан байхада, Ундэн үнсэг дайдын Шорон тоолон байхада, Нангын үсэг халбаржа, Нангын сагай дэлгэрэе, Байгаа гэлэн юмэл!

Амжалтануудай урдамнай гэжэ сэдхэнэ, энэ бэлгэтээ дүүрэгэбэ.

Н. АРТУГАЕВА, 29-дэху хургуули-гимназийн буряад хэлэнэй багша.

Урхайн урайнда Урайн сагай мэндэдэ, Түрүүхэни түрүүндэ, Түрүүн сагай мэндэдэ, Ундэр дуулин тэнгэрэйн Ундэр татан байхада, Ундэн үнсэг дайдын Шорон тоолон байхада, Нангын үсэг халбаржа, Нангын сагай дэлгэрэе, Байгаа гэлэн юмэл!

Урхайн урайнда Урайн сагай мэндэдэ, Түрүүхэни түрүүндэ, Түрүүн сагай мэндэдэ, Ундэр дуулин тэнгэрэйн Ундэр татан байхада, Ундэн үнсэг дайдын Шорон тоолон байхада, Нангын үсэг халбаржа, Нангын сагай дэлгэрэе, Байгаа гэлэн юмэл!

Амжалтануудай урдамнай гэжэ сэдхэнэ, энэ бэлгэтээ дүүрэгэбэ.

Н. АРТУГАЕВА, 29-дэху хургуули-гимназийн буряад хэлэнэй багша.

БАГШЫНГАА БЭЛИГ ТҮҮРЭЭНЭБ

Ил энэ зурагал соогоо Ага нутагайга эрхим зоний нэгэн болохо Доржо Гомбоевич Гомбин тухай бэшэжэ гэжэ хуураа байгаа.

Зүүр энэ худалдариуе уршатай аюулжа байха үедэн бэшэжэ ябаһанаа, мүнөөт энэ эхилэбэ. Энэ хуурай намтарнаа өөрөөрөө тун хайртай аюулшагшанай хонорто дурдаха байба. Юундэ гэхэдэ, олон жилүүдэй турша соо олон дээдэ гүшартай ажиллууда эрхим хайнар хүдэлжэ гаргаж байгаа юм.

Гомбин Доржо Гомбоевич үр омоогооро сагаануудай үр хаданан байгаа. Тэрэнэй эхэ хубуун болохо журналист Чингис Доржиевич Гомбоин сагаануудай үгэй бэшэ үзэжэ, шэнжэлжэ болодог тухайн үр гарбалын дээдэ үзэл, 1810-аад онуудта Буряад Республикын Мунар-Шабарэй уужам тэнгээр Түрэн нутагтаа Ага нутаг дээрэ олонон, тэндэ нутагшанай багша юм байна.

Түрэнэй эрүүл Сагаануудай Ага нутаг сагаануудай хамтаржа нилээд, Ага нутаг тойрогой олон болгонон гэжэ. Тэрэ сагтаа олонон эдэ олон үр гарбалтай үр хадгал мүнөөшье болохо үр ажайл эсгэй ороод нухулжэ хамта эхэ тоонто Ага нутагта ажаруудад.

Доржо Гомбоевич аянхан гурган жэлдэ, намда ном хадгал байгаал даа. Тэрэ хамта 1911 оной декабрийн 20-доо Ага-Хангил нутагта ажиллууда мала бүлэдэ түрэнэй багшанар. Тэрэн абай Гомбоин багшанар гэжэ тэрэ сагтаа үр ажайл эсгэй ороод нухулжэ хамта эхэ тоонто Ага нутагта ажаруудад.

Доржо Гомбоевич 1920 ондо бургуулида ороо. 1930 ондо Улаан-Удэи багшанарай техникум дүүргэһөн байгаа. Уршад 19 на хуураа гургуулида БМАССР-эй дүүргэһөн хуури эльгээжэбэ. 1930—1931 онуудта кооператив-наймаанай училищиды директор тусгаалда хүдэлжэ. Элдэжэ эхилжэ, багша тусгаалтай заргы эхилэн тусгаалтай.

Эдэ байн хүдэлжэ байхада, Улаан-Баатар хото эльгээжэбэ, 1932—1933 онуудай үедэ тэндэ дунда хургуулида, мүн багшанарай техникумда багшаа. Гадна Моголов Гэгээтэрэй министрствэдэ инструктор советник ажалтай яба.

Савшалаа Улаан-Удэдэ ардад Гэгээтэрэй комиссарината инспектор хуураа олоо, олоо байна. 1933—1934 онуудай үедэ хургуулида эльгээжэбэ. Гадна Моголов Гэгээтэрэй министрствэдэ инструктор советник ажалтай яба.

Энэ турша умар шагна бэшэбэбэ гэжэ манай багшанар хубуун Димырийн Дауудай тооло оролсоо, тиншэ үр ажайл гарбаа шуу. Тэрэ үр ажайл сагта, буюу юмэнэй дээрэ, тоолон оролсоо, тиншэ үр ажайл гарбаа шуу. Тэрэ үр ажайл сагта, буюу юмэнэй дээрэ, тоолон оролсоо, тиншэ үр ажайл гарбаа шуу.

рин жэлэй үнгэрэнэй хойно, 1954 ондо, Чингис хубуунин мүн эдэ студент боложо, хайнаар хураана гаранан юм.

Доржо Гомбоевич багшын 2 курс дүүргээд, 3-даху курсын студент болоод яохада, 1936 ондо «ардад дайсагтай барисаатай» байгаа гэжэ харгалга мурдэлгэдэ орон байба. Тиншэ саашаа хураха харгын хаагдаа бэлэй. Эрхим хайнаар хуража ябаһан, 25 наһала гүйсөөгүй залуу хубуун хүндэ хушэр байдалда ороошье хаа, тунхаргагүй, сухарьяагүй байгаа.

Гүүрээрнэ Доржо Гомбоевич Агын хургуулида багшалаа яохада, 1937 оной октябрийн 1-дэ гаранан захиралтын үндсөөр энэл хэрэг үйлөөр багшаа ба аюулагдаа.

«Унэн юмэн — үнөөрөө, үнэгэн малгай — зүнөөрөө» гэжэ буряад зоний дунда дэмжэ хэлээжэбэ. Улаан-Шибэргэй худал юмэн элржэ, үнэн юмэн бадаржа, 1937 оной ноябрийн 2-ой № 549 захиралтын үндсөөр Доржо Гомбоевич дахинаа багшалаа эхилэ. Худалдэргэй сагайн мүнөө түрэлдэн байгаа.

Д. Г. Гомбин 1938 оной январин 1-нээ 1944 оной июль нара хүртээр Агадаа багшанарай училищиды багша, зоочо танагай хүтэлээр эльгээжэ болон хуралдай талы даагшаар хүдэлжэ нэн.

1940 ондо би Агын багшанарай училищиды орон байгаалда, Тэрэ үедэ Доржо Гомбоевич баргадэ бэлдэхэтэй, олон жэлэй багшын стангай, гүша наһа гүйсөөгүй ябаһан байгад.

Хүн талаарн хаража үзэхэдэ, Доржо Гомбоевич уршад элээрнэ, хайхан сэдхэлтэй, хоргоүй, сагаан наһантай, сэгэр, гоё даа, хошон баян үрстэй, энгээдэй, наадагтай багшанай байхан юм. Тиншэ баянгүй аргагүй байгаа. Тэрэ үе сагаар болодоо, Улаан-Удэ, Улаан-Баатар, Москва болоод бэшэ, бэшэ хотонуудаар ябаһан, юмэ үзэһэн, хараһан, һайн муу мэдэхэ болоһон хүн ябаа гэжэш даа.

Би гурбан жэлэй туршида Доржо Гомбоевич багшада тоо болодог, тоо болодгын методико, географи, географин методико болон педагогика заалгууджа гарангада баргатай. Географин багша болохо гэжэ ходо наһа ябаһа гэжэбэ.

Бага үхибүүдтэ зааха тоо болодгын методикын хэсгээд нүүд хонор лэ үнэрдэг гэжэ нэн. Олон таабар, онгон үгүнүүдэ муршын олоод лэ, хэсгээлэгнээ элдэгтэдэ хашуулаад лэ саадаг нэн.

тэ гансал теори зааха болоо хаа, хүшэр хүндэ, ойлогшо, хадууха талдань бэрхэ байха.

Угьенин боломжлоо, хэсгээлүүдэйгнээ эхиндэ, дунда, нүүдншье хамаагүй арадай аман үгын баялгана болохо, таарамжатайн хэрэгжэжэ, хэсгээлүүдэ үнэргээдэ байгарайтгы. Педагогикын үедэ багшынгаа заабараа тиншэ онл арганууды хэрэгжээд хэмдэ.

Географин болоод географин методикын хэсгээлүүдэ яажа, амараар үнэргээдэ байгаа гэжэбэ? Мүнөө наһада үлгэр дөмөг шонги гэхээр үнэргээдэ нэн. Элдэ олон янзын онл арганууды хэрэгжээдэ байгаа.

Нэһэнэй, байд гээд лэ хэсгээлүүдэ соого биднине гурэн түбинүүдээр нишэ-тиншэнь ходо «айлашуудад» байгаа. «Айшан» болохын түлөө амаргүй үхэлдэхэл хэлжэ хэмдэ. Хошон нойтоноуд дааран хурхон биднэр эхэл анхаралтайгаар багшаа шагнадаг байгаабы.

Тэрэ үедэ багшанар гэжэ эхэл хүндэтэй ээн байгаа. Жэшэнь, столово соогоо эдэлжэ гү, али нормо эльгээжэ абаха гэжэ байхада, багшанарай үхибүүдтэ түрэнгөөдэ байгаабы. Хитээмнэй талонуды баргтан Доржо Гомбоевич багшын Чингисий, Гала басангайн орожо эрхээдэ, шуудлажа байһанаа, гансата болдог гэжэш нэн хабди.

Дайнэй жилүүдтэ хуража яохада, зунайнгаа амаралтын болохо, училищин дээдэ курсуудай хурагалда графигтай ёноор хургуулига, байрныгаа, столовоныго бүхэ жэлэй түлэ бэлдэхэдэ байгаабы.

Доржо Гомбоевич хуралдай тала даагшын тусгаалтай ябаһанье хаа, басгадэй ударидажа боложо, ошодог байгаа. Эрэ багшанар хоёр-гурдан хүн нэн, Агын голтой урда шалдэ, Бомойн хадын зүүн талада сагаан хуһан түлэй бэлдэхэдэ би хоёр зунай туршида нүхэд ороод, буряад басгадараа хамта ябаһан байба.

Зундаа халуун даа, уһангаа холо, гарай туха хөөрөөр ургажа байхан сагаан нойтон хуһа хөөрөөдөг байгаабы. Эртэ үлгөөгүр моддо унагаадаг, сээрлэдэг, хөөрөөдөг, амардаг, үдэн байтал түлээгээ гаралда байгаабы. Түлээгээ сажан болгохог табиха, муншар, жолтоно сугтуулжа, ой тайгана сээрлэдэг хэмдэ.

Удэргэйгөө нормо дүүргэжэ гэжэ ямарар оролдог байгаабыд? Доржо Гомбоевич нойтон түлээ хахалжа, дээдэ хол болоод байра байдал, бидэндэ хашань шэгтүүдэ, аша аюулгүйгоор моддо унагааха гэжэ мэтэн олон заабар, манай анал эмхидхэхэ үгээдэ байгаа.

Манай Агын багшанарай техникумда хуража байхада, Доржо Гомбоевичто гадна мэрэгжэл, эхлэй, бэрхэ, сэгэн олоо багшанар хүрлөө. Хэд бэ гэбэл: Н. А. Алдеев, М. Т. Хамаганова (ород багша), К. Ф. Лопухова, С. Сиринова, Голоненко (нэрьень наһага ялааб), Военрук боложо, дайны II бүлэгэй инвалд, контузида ороһон Гомбонов Цыретор Бобонович г. Сагаан-Улаа нутагтаа гаран сэрэгэй нороон хубсагатай багшатай бололшо хэмдэ. Айхаотар һайн зантай, түбшэн, ажабайдал хайнаар мэдэхэ, хайхан сэдхэлтэй багшанмай гэжэ наһадаг бэлэбди.

Угьэнь мэдэжэ үябартай училищи дүүргэжэ сагай хүржэ эрэгшэ нэн. Манай буряад отделедин 1940 ондо 40 гаран абаһан хурагалдаа 1943 оной июнь нарада 7 басгад училищид дүүргээбди. Хэд бэ гэхэдэ, би, Гала Очирова, Цырен Ойдовова, Дулма Раднаева, Долгоруков Аюшьева, Дулма-Жаб Гуржопова. Залуу наһа наймын нүхэд басгад бутладаа амжалтатый хайнаар багшалаа.

Доржо Гомбоевичтай Шэжэ ошожо, выпускын үлгээжэ редиска, үтэрсэ гэжэ мэтэн газарай элэ асарга нэн. Дайнэй хатуу үе сагта гоё хайханар биднине үлгээжэ гэжэ багшанарай бодоһон байгаа даа.

1943 ондо Агын багшанарай училищи тэбээр 10-даху выпуск хэжэ, багшанарые гарганан юм. Орол отделедин дүүргэһэн Агриппина — Наринай-Адагай хургуулида ошоо. Би Зугаалайн гимнази хургуули эльгээжэбэ, 5-6 классуудта буряад хэлтэ, литературын багша болоо хэмдэ. Тэрэ сагтаа эхилээд, 47 жэлэй туршида багша ябаһан байба.

Манай выпускын үлгээжэ Доржо Гомбоевич үшоо нэгэ хуралдай жэлдэ хүдэлжэбэ, партины ажалда орожо, партины райкомой, окружкомой ажаллан ябаа. Уданы ВПШ-да Москва хотодо зоочоноо хураа.

Наһанайгаа һүүлшхэ жилүүдтэ 1951 онһоо эхилжэбэ. Зугаалайн дунда хургуулида директор яоаа. Манай гэр бүлүүдэ дутын танил талууд, бэе бэдээ ялалсадаг болоо хэмдэ. Энэ хайхан ёно заншалынмай энэ хоёр айтай хубууд басгад Пурбо Валданович Балданжаповай ба Доржо Гомбоевич Гомбоинной (мүнөө угьынь наһы), амаргүй дутын нүхэд, танилүүд болохо.

Манай выпускын үлгээжэ Доржо Гомбоевич үшоо нэгэ хуралдай жэлдэ хүдэлжэбэ, партины ажалда орожо, партины райкомой, окружкомой ажаллан ябаа. Уданы ВПШ-да Москва хотодо зоочоноо хураа.

Наһанайгаа һүүлшхэ жилүүдтэ 1951 онһоо эхилжэбэ. Зугаалайн дунда хургуулида директор яоаа. Манай гэр бүлүүдэ дутын танил талууд, бэе бэдээ ялалсадаг болоо хэмдэ. Энэ хайхан ёно заншалынмай энэ хоёр айтай хубууд басгад Пурбо Валданович Балданжаповай ба Доржо Гомбоевич Гомбоинной (мүнөө угьынь наһы), амаргүй дутын нүхэд, танилүүд болохо.

Манай выпускын үлгээжэ Доржо Гомбоевич үшоо нэгэ хуралдай жэлдэ хүдэлжэбэ, партины ажалда орожо, партины райкомой, окружкомой ажаллан ябаа. Уданы ВПШ-да Москва хотодо зоочоноо хураа.

Редакция ерэнэн бэшэгүүдхэ

ДОРО ДОХИН БҮГЭДЭНЭБДИ

Баледэй яхад артистнууд—Улаан-Үдэдэ

«БЭЛИГТЭЙШҮҮЛДЭ ХИЛЭ ГЭЖЭ УГЫ...»

Айлшадаймнай гастролёо эхилэн түрүүшын үдэшэ эхэ гала-концерт боложо, эндэ хоёр театруудай артистнууд суг хатарба. Тайзайн араһаа сасаран тараан гэрэл Хойто зүгэй толониёе нануулна, сагаан капрон хүшэгын наана тээ дээрэнэ гурба-гурбан шубуун дэнтэй кандельорууд (люстрэнууд) Нананхай, Яһала Ионин программ ахад артистууд харуула юм. Глазуновой «Раймонда» гэгэн баледэй хэбэтгэ Дари Иванова, Саха (Яхад) Республикын габьлата артист Борис Матвеев гэгшэд испан хатар гүйсэхэдэ бэлиг шадабариа гэршэбэ.

Книппер Ямпиров хоёрой зохион «Агуу гоохон Анггар дүүхэй» гэгэн суута баледэй харуулагдан хэбэтгэ Светлана Эрднеева (Ангар), Бэлигтэ Норбоев (Енисе.) гэгшэд уян зөөлөөр, хүнэй сэдхэхэдэ энхэрлэ түрүүлээр хатархадан, эндэ суглархан зон халуу аяһаа ташалгаар дэмжээ. Ямар найхан хүжэм, хатар гэжэб гэжэ бидшье досоого басжа, сэдхэжэ лугаа хэмдл. Манай алдар суута балерина Лариса Сабьянова эжэлүүдгүй ханагдаа һэн.

Соёлой министерствын исуствын таһагыёе даагша, Россия габьлата артистка Дарима Базаржанова Сангаловта баруулаад байрай үгүнүүдыёе хэлээ. «Бэлигтэй-шүүлдэ хилэ гэжэ үнэ, тээ найхан баледэй таһилсуудба, тийхэдэ Саха (Яхад) Республикада, искусство боло-то анхрал хандуулагдана, тус республика Президент дүр Николайев хэдаа эрхм ажайлайнгаа түлөө «Президент-94» гэжэ нэрлэгдэ тин манай хорхойхоор юмзон гэхэдэ, эрдэүин, балеттэй үхнүүддэй хүжэлгэдэ тууһаха мүнхэнэй жаса тэндэ би болонхой гэбэ. Яхад артистуудаймнай гастролууд налар Москвада, Санкт-Петербургда, Казаньда болохо. Тимхэйдэ эдэ нүхэдтөө амжалта хүсээ» гэжэ А. В. Сангалова тодорхойлобо. Айлшадай зүгһөө үгэ хэлэһэн тус бүлгээ уран найханай хүтэлбэригэ-шын уялга дүүргэжэ, Саха (Яхад) Республикын габьлата артист Борис Матвеев байр хүргөөд, гастролуудай концерт-нааданда, зүжэгүүдтэ үшөө дахин эржэ байхыёе эндэ сугларашадые уриба. Хүршэнэрэймнай гастролууд үргэлжэлһөөр.

Шатартай Булан

ЭГЭЭЛ ЗАЛУУ. Эдэ үгүнүүд нэрэтэйнь холо зэрэгдэг байһан даа. 10 наһатайдаа СССР гүрэн соо үндэр дээдын шая — улаасхоордын мастер нэрэ эргэ (4—6-дахы һуруунууд) абажа, гүлмэрхэн сэдхэхэдэ хаһаага даа. Байр ёһоллолэй һууһын үдэшэ 16 бишыхан шүүуун дагуудыёе улаасхондууһан торг түрээндэ баруулагдаа. Дэлхэйдэ эгээл залуу улаасхоордын мастер түрүүһэн үдэрэ ингэжэл хүндэлһэн юм гээ.

ЭГЭЭЛ ЗАЛУУ. Эдэ үгүнүүд нэрэтэйнь холо зэрэгдэг байһан даа. 10 наһатайдаа СССР гүрэн соо үндэр дээдын шая — улаасхоордын мастер нэрэ эргэ (4—6-дахы һуруунууд) абажа, гүлмэрхэн сэдхэхэдэ хаһаага даа. Байр ёһоллолэй һууһын үдэшэ 16 бишыхан шүүуун дагуудыёе улаасхондууһан торг түрээндэ баруулагдаа. Дэлхэйдэ эгээл залуу улаасхоордын мастер түрүүһэн үдэрэ ингэжэл хүндэлһэн юм гээ.

ЭГЭЭЛ ЗАЛУУ. Эдэ үгүнүүд нэрэтэйнь холо зэрэгдэг байһан даа. 10 наһатайдаа СССР гүрэн соо үндэр дээдын шая — улаасхоордын мастер нэрэ эргэ (4—6-дахы һуруунууд) абажа, гүлмэрхэн сэдхэхэдэ хаһаага даа. Байр ёһоллолэй һууһын үдэшэ 16 бишыхан шүүуун дагуудыёе улаасхондууһан торг түрээндэ баруулагдаа. Дэлхэйдэ эгээл залуу улаасхоордын мастер түрүүһэн үдэрэ ингэжэл хүндэлһэн юм гээ.

ЭГЭЭЛ ЗАЛУУ. Эдэ үгүнүүд нэрэтэйнь холо зэрэгдэг байһан даа. 10 наһатайдаа СССР гүрэн соо үндэр дээдын шая — улаасхоордын мастер нэрэ эргэ (4—6-дахы һуруунууд) абажа, гүлмэрхэн сэдхэхэдэ хаһаага даа. Байр ёһоллолэй һууһын үдэшэ 16 бишыхан шүүуун дагуудыёе улаасхондууһан торг түрээндэ баруулагдаа. Дэлхэйдэ эгээл залуу улаасхоордын мастер түрүүһэн үдэрэ ингэжэл хүндэлһэн юм гээ.

ЭГЭЭЛ ЗАЛУУ. Эдэ үгүнүүд нэрэтэйнь холо зэрэгдэг байһан даа. 10 наһатайдаа СССР гүрэн соо үндэр дээдын шая — улаасхоордын мастер нэрэ эргэ (4—6-дахы һуруунууд) абажа, гүлмэрхэн сэдхэхэдэ хаһаага даа. Байр ёһоллолэй һууһын үдэшэ 16 бишыхан шүүуун дагуудыёе улаасхондууһан торг түрээндэ баруулагдаа. Дэлхэйдэ эгээл залуу улаасхоордын мастер түрүүһэн үдэрэ ингэжэл хүндэлһэн юм гээ.

БОРИС СПАССКИЙ

доо. Комбинаци хэжэ үндэр ханган наадаха гэжэ эһотойд үндэр шадабар юм гэжэ тренер заадаг байгаа юм гэжэ.

Гроссмейстер Александр Толуш довтолго хэжээд, алдартуу «арх» шатарын байһан юм. Тэрэнэй үндэр шадабар илэе бэйсэ мүнхлэгдэһэн ёһотойд искусство гэжэ суугай һэн. Арбан хөлгэ дээр чагтайгаар сенс наадаха, тин хэбарадан хум. Огсом, шэрүүн абарн хэжэ, долголтөө үргэлжэлүүр хэжэ, бэрхэл хүн байгаа һэн. Дооһыёе би арша-мхалараа туханаржалт, үйлэ-маняла үзэжэл гарааша һэм, Шүүдээдэ.

Нимэ багшын харгалзалга дөрө бэлигтэй һурагшын довтолхы шадабар хараа бэйсэ ургаа, шадта спортын амжалтануудыёе эрээл ааб даа. 1995 он тэрээндэ плангала «арх» шатар байһан юм. СССР-эй чемпионатай финалда Вовникин, Петросин, улаасхоордын мастер Илвинский гэгшэдэй нэгэ комбинация наадаа түгсэхэдэ, эно хоорондын еха наадан да хабаадаха эрхэдэ хүртэһэн байгаа.

Минин архив соо нэгэ хууцан фото-зурган юм. 1952 оной намар эсрэгтэй албада абахада, «Советский спорт» газетын хабаранһаа хайшалаа абаһан хум. Зургага тэрэ үе сагтаа мэдээжэ гроссмейстер Григорий Яковлевич Левеншин 15-тай мастера кандидат Боря Спасский хоёр наадана һуудаг. Ленинградта чемпионатта эно парнын хурса тэмсэлэй һуунээр тэмсэжэ, суглархан зонине хүлүүлһэн гэжэ. Эно зураг тухай мүнөө минн ороел дурландаггүй. Борис Спасскийн шатарай бэлиг бүри эртүүр бултанда мэдэгдэһэн юм гэжээ. Эно зураг тэрэнэй «амиды» гэршэ мүн.

Эно темье сааһан үргэлжэлүүр «ухалха» болобо. Тийхэдэ 1953 ондо Бухарестэд (Румыни) үнэргэгдэһэн эхэ турнир тухай зааб бол хэлэхэ бололоно. Дэлхэйн эдлэб орон нотагуудһаа габар томо-томо шатаршад сугларһан юм. Тэрэ үдэр-нүүдтэ газетануудэй ноур таллада Василий Смысловой, Исаак Болеславский, Тигран Петросян, Александр Толушой, Ласло Сабын (Венгри) портретүүд барлагдаһан олон үгэ хуур гарһан ааб даа. Харин нэгэл шатаршаниёе хэһыёе обёроогуу даа.

Тэрэл үдөө эдир шатаршан мурьсоонүүдта хаа-яа хабаададаг байба. Зүгөөр хабаадаа гэжэ һаа, заабол амжалта туйлажал наладар һэн. Жэшээлхэдэ, 11 наһандаа «Трудовые резервы» гэжэ спортын бүлгэмтэй, хойто жэлтын залуушуулай дунда городской чемпион болоо.

14-тэйдөө ороной чемпионатай түгсэхэдэй дүрбэнэй нэгэ хубида хатуухан шалгалта гэрша, Харин эгээл ханагдаагүй амжалтан хойто жэлтын туйлажаа. Ехэшүүлэй дунда Боря хоёрдохи һуури ээлжэ, түрэхиднэ, үгэһэн нүхэдөө аргагүйгээр басуулууда. Теэдшье тэрэ үндэ нэгшье парти алдаагүй.

Энол дүн болон тэрэ Бухарестын турнирта туйлаһан амжалта хоёр залуу шатаршанай зохиохы ажалда хубилалта шатарын боложо үгөө юм гээ һаа, зүбшүү ха. Теэд, нэрээршье, өөрөөһөө үетэһөө «шоройн үхирхтэр» наадаха гэжэ нэгэ хэрэг. Харин дүй дүршэлтэй гроссмейстернүүдтэй ана-мана тэмсэхэ гэжэ тэн ондоо хэрэг... Тэрэ үедэ Спасский позиция найдаар ойлгодог, мэдэрэд, тэжическа орбо хурса, бусайдаһан наадые аһалал барагаар шүүн харадаг, муу байдалда оробол, нэд нэртүүгээр хамгаалта хэдаг болоһон ябаа. Зүгөөр саашаада гансал эгээлээр үлэ бариха хаба түгсөө.

Добтолхы арга дүрэтэй байбашье, Спасский олон ушарта гэгтэ позицияно харгыһаа халижа, шатра довтолдог орохоёо эргэ алдадаг, хайрхайдалаг байһан

Тэрэл үдөө эдир шатаршан мурьсоонүүдта хаа-яа хабаададаг байба. Зүгөөр хабаадаа гэжэ һаа, заабол амжалта туйлажал наладар һэн. Жэшээлхэдэ, 11 наһандаа «Трудовые резервы» гэжэ спортын бүлгэмтэй, хойто жэлтын залуушуулай дунда городской чемпион болоо.

Энол дүн болон тэрэ Бухарестын турнирта туйлаһан амжалта хоёр залуу шатаршанай зохиохы ажалда хубилалта шатарын боложо үгөө юм гээ һаа, зүбшүү ха. Теэд, нэрээршье, өөрөөһөө үетэһөө «шоройн үхирхтэр» наадаха гэжэ нэгэ хэрэг. Харин дүй дүршэлтэй гроссмейстернүүдтэй ана-мана тэмсэхэ гэжэ тэн ондоо хэрэг... Тэрэ үедэ Спасский позиция найдаар ойлгодог, мэдэрэд, тэжическа орбо хурса, бусайдаһан наадые аһалал барагаар шүүн харадаг, муу байдалда оробол, нэд нэртүүгээр хамгаалта хэдаг болоһон ябаа. Зүгөөр саашаада гансал эгээлээр үлэ бариха хаба түгсөө.

Добтолхы арга дүрэтэй байбашье, Спасский олон ушарта гэгтэ позицияно харгыһаа халижа, шатра довтолдог орохоёо эргэ алдадаг, хайрхайдалаг байһан

Айхагүй, үсэд зорингой наада эрхилһэн Боря эсэтэ

Айхагүй, үсэд зорингой наада эрхилһэн Боря эсэтэ

Айхагүй, үсэд зорингой наада эрхилһэн Боря эсэтэ

Асуугты — харюусахабди

ЯМАР УДХАТАЙБ?

Тарантелла гэжэ нэрэтэй хатарай болон хоро эхэтэй тарантул гэжэ абахайн нэрэн хоорондо ямар нэгэ холбоон би гү? Тарантулда хадхуулан хүн нэрэ һурагшын хүдэлмэл һаа, амиды үдлэжэ мадаг гээд эртэ сагай Урда Европодо тоолодог байһан юм. Тимхэйдэ Италида олоной дуратай тон түрэн хатар нимэ нэрэтэй болоһон байна. Үнэхорошье, абахайн нэрэ хатарай нэрэтэй сэхэ холбоотой.

Энэһэй ашаар «Эндэ хэжэй» Хлестакон эхэ басган хоёрой хойноһоо бэшэ, харин хоёр залуу басгадай хойноһоо «Гүйсэхэдэ», энэхэй обществоһы ёһо гуримудыёе байһан хазагайруулагшгүй бшуу.

ХҮНЭЙ БЭЭДЭ ХУАН ЯМАР ТУНА ХҮРГЭНЭ?

Үнэһэйгөө өхөөр унахадан, хуһанай набшанаһын шүүһээр тархына угааха ёһотой.

ГАИ-һаа мэдээсэнэ

УБЭЛЭЙ ХАРГЫ ШАЛГАНА

Унгаргэһэй оной октябрийн хушараа республика доторнай түрүүшын саһан орожо, тэрэ гэгээр харгы замда явгантай түбэгтэй болоһон, индэһэй элгэ. Гансаһыёе жолошодто бэшэ, мүн ябаган хушудтэһыёе халтирууһай харгыгаар ябахан аюулан. Үбөлэй эхлэхэдэ, харгын транспорттын аюул усалай олошордоһыёе мэдээжэ. Түрүүшын саһанай ороһоной удаа—октябрийн 26-һаа ноябрийн 26 болоһор— нэгэл һарһин туршада гансал Улаан-Үдэ хотодо 276 транспортын гэнэ усал болоһон байна. 3 хүн наһа бараа, 33 хүн гэмтээ, 240 машина аварарида орожо, материална ехэ гаржа хохиолд ушаруулагдаа. Энэ үе соо 23 ябаган хүн машинануудта дандруулан байха юм.

Бүрсеовой нэрэмжтэ үйлсэ-нүүдтэ мүн лэ муһан тогтоно, автортранспортта гэгнэ аюул тохолодуудба. Тийхэдэ олоһон газарта саһан сар соогоо хураагдаһагүй. Ушар индэһэй 1994 оной эсэһээр, шынэ индэһэй эхээр транспортын гэгнэ усал үеһорингүй, Жэшээлхэдэ, шынэ жэлдэй урдахаа жоолоһон А. Г. Бизансов Карл Марксин бусыарһаа Терешковгай нэрэмжтэ үйлсэ руу гаржа гэжэ яогатараа, халтирууһай, муһыһэйһэн харгын гэмтэһээр машинараа Е. К. Пантелеева дайраа. Ботаническэ үйлсэ ба Автомобилист-нүүдэй проспектын үкүлээр хоёр машинанууд мүргэлдэ олоно. Нимхэрүү хэ шэһнүүд олоно.

Гэгэтэй хамта би гансал харгы замтай муу дээрэнэ имгалта транспортын гэгнэ усал боложо гэжэ хэлэхэдэ хүсэлгүйб. Олонхи ушарта жоолошод өөһэдөө харгын дурим хазагайруулан, эбдэһэн, мүн тийхэдэ үбөлэй усын харгы замтай байдал, шынэ шарыһыёе харадаха абадаггүй байһандаа нимэ уршашта байдалда ороно. Үбөлөө машина жоолодожо ябаһан хүн бүхэн тон һэрим, жэгтэй, болгоомжтой яобаха эргэтэй гэжэ мэдээжэһыёе һаан, олоһон хүнүүд тэрэ нимэ ушар тохоболдо. Үбөлэй дурим хэһэн һануулаа, дуримжаһыёе отто дүрлэгтэй дээрэнэ хэдэн дахин хэлэхэдэ.

Октябрыска районий Трубачевэй, Красноплотскэй, Тобольск, Советскэ районий Свердловой, Балтахиной,

Б. ДЭБЭВ, Буряад Республикын МВД-гай ГАИ-гай таһагай начальнигий орлогшо.

(Арадай медицинэй заабаринүүдһаа).

Эмхидхэн байгуулагшад—Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редактор Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ. РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГЧ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б.-М. Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАНОВ П. Н. (редактор), ОЧИЛОВ С. Д. (редактор), РИЦИНОВ С. Д. (редактор), САМБЯЛОВА Т. В. Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ, Каландаршильин үйлсэ, 23, «Буряад үнэн» газетын редакция.

Редакция телефонуд: редакторай — 2-50-96, приемный — 2-54-54, редакторай орлогшонорой — 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретаряй — 2-50-52, секретаряй — 2-66-76, таһагууд, нийтин-политическэ — 2-55-97 (даагшан), 2-61-33, 2-56-23, социально-экономическэ — 2-64-36 (даагшан), 2-63-86, 2-61-35, соёлой, эрдэмтэй болон һуругуучинудай — 2-60-21 (даагшан), 2-57-63, 2-69-58, олонингын худалзарин ба мэдээһэлэй — 2-54-93 (даагшан), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын — 2-60-91; корреспондентүүдэй — 2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшүүдэй — 2-35-95, Манай корреспондентүүд: Агинска—3-42-19; Закаменскда—30-61, Баргажанда—91-6-40. Һонинуудыёе гаргадаг «Бурятия» хэблэлэй телефонуд: директор — 2-49-94, бухгалтер — 2-23-67, вахта — 2-67-95, 2-67-05. Газетэ хэблэлэй 2 хуудан хэмжээтэй Индекс 59091. Хэһэг 5185. Стереотипта тушаагдан саг 19.30. Буряад Республикын республиканска типографияда газетэ хэблэгдэ. Директорэй телефон 2-40-45. Б-0078 дахи номертойгоор бүрхэлдэ абтархай. Зака № 14.